

ÖVERFÖRMYNDARNÄMNDENS KANSLI

186 86 VALLENTUNA
 TELEFON VX 08-587 850 00
 TELEFON DIREKT 08-587 850 14
 FAX 08-587 848 50

overformyndarnamnden@vallentuna.se
 www.vallentuna.se

Allmän information om överförmyndarnämnder och överförmyndare

Allmän information om överförmyndarnämnder/överförmyndare

- Det finns en överförmyndarnämnd eller en överförmyndare i varje kommun. I Vallentuna har vi en överförmyndarnämnd (**ÖN**) sedan den 1 januari 2007.
- Detta är en obligatorisk verksamhet.
- **ÖN** utövar kontroll över gode män, förvaltare och förmyndare.
- **ÖN** utses av kommunfullmäktige för en period av 4 år.
- **ÖN** kontrolleras av länsstyrelsen och justitieombudsmannen (JO).
- Överförmyndarnämnder/överförmyndare har funnits sedan 1924.

Gode män, förvaltare och förmyndare

(Titeln "god man" är densamma, oavsett om det är en kvinna eller en man som har uppdraget.)

Personer, som inte kan ta hand om sig själva och sin egendom, riskerar att drabbas av rättsförluster. Det kan handla om omyndiga personer, eller sådana som på grund av hög ålder eller psykiskt funktionshinder inte kan bevaka sin rätt, förvalta sin egendom eller sörja för sina personliga behov och sitt välbefinnande.

För den som har behov av hjälp kan **ÖN** medverka till att en god man, förvaltare eller förmyndare anordnas. **ÖN** kontrollerar att de utsedda personerna fullgör sina uppdrag på ett tillfredställande sätt.

God man

En god man fungerar som ställföreträdare för den som inte kan ta hand om sig själv och sin egendom. Att få en god man är frivilligt och man har alltid kvar sin bestämmanderätt. En god man är inte anställd av kommunen, utan hon/han är anställd av huvudmannen.

– Vad gör en god man?

En god mans uppgifter varierar och är beroende av hur förordnande är utformat. Ofta handlar det om att se till att räkningar betalas, att den hjälpbehövande får rätt vård och boendeform eller att vederbörande får hjälp att söka bostadsbidrag om det är aktuellt.

En god man kan även förordnas för enstaka rättshandlingar – till exempel att avveckla en lägenhet, sälja en fastighet, bevaka rätt i dödsbo och genomföra arvskifte.

Förvaltare

I Sverige avskaffades omyndigförklaringen den 1 januari 1989 och ersattes med förvaltarskap. Förvaltarskapet är en tvångsåtgärd, som kan genomföras mot huvudmannens vilja.

Förvaltarskapet innebär att huvudmannen helt förlorar sin rättsförhandlingsförmåga i de delar som förvaltaren ansvarar för. Förvaltarskapet är begränsat och anpassat till behovet i varje enskilt fall. Det kan röra sig om förvaltning av en viss fastighet eller en viss del av huvudmannens kapital.

– När ska förvaltare utses?

I vissa fall, när det inte är tillräckligt med en god man, som stöd för att bevaka huvudmannens rätt, kan en förvaltare utses. I sådana fall krävs även att en läkare intygar att huvudmannen inte kan vårda sig eller sin egendom. Eftersom förvaltarskap anses vara ett stort ingrepp i den personliga integriteten prövas frågan restriktivt av Tingsrätten vid särskild förhandling.

Förmyndare

En person är omyndig till dess han eller hon fyller 18 år. Om föräldrarna har den rättsliga vårdnaden om barnet är de också förmyndare, så kallade legala förmyndare. När den omyndige fyllt 16 år ska han eller hon ges tillfälle att yttra sig inför viktigare beslut.

Föräldraförvaltning

Föräldrar får själva förvalta sina barns tillgångar utan att redovisa för ÖN så länge barnens tillgångar understiger åtta basbelopp. (Basbeloppens aktuella värde kan ses på www.rsv.se)

Föräldrarna eller förmyndarna är skyldiga att omedelbart anmäla till ÖN om barnens tillgångar har blivit åtta basbelopp. I sådana fall ska föräldrarna varje år lämna in en redovisning över hur de förvaltar barnens egendom.

Oavsett om barnens egendom överstiger (eller vid något tillfälle översteg) åtta basbelopp är föräldrarna skyldiga att förvalta tillgångarna på ett sätt, som överensstämmer med föräldrabalkens regler. Barnens tillgångar får endast användas för barnens behov – inte för föräldrarnas.

ÖN:s ansvar vid föräldraförvaltning

Om det är nödvändigt kan ÖN besluta att föräldrarna ska redovisa sin förvaltning även om barnets tillgångar understiger åtta basbelopp. Om föräldrarna inte förvaltar barnens pengar på ett tillfredställande sätt kan ÖN ingripa, till exempel genom att spärra barnens samtliga tillgångar.

Vissa åtgärder kräver alltid ÖN:s godkännande. Det gäller till exempel när ett barn ska sälja eller köpa en fastighet eller bostadsrätt, om fastigheten ska pantsättas, om barnet ska låna eller låna ut pengar.

Från den 1 oktober 2004 gäller redovisningskyldighet gentemot ÖN om föräldrarna anskaffar fast egendom eller motorfordon (skoter, bil, båt, flygplan) för den omyndiga.

Att ansöka om god man eller förvaltare

Den hjälpbehövande själv, eller hans/hennes anhöriga, kan ansöka om god man eller förvaltare. Personal inom sjukvården eller socialtjänsten kan anmäla behov av god man till ÖN. I de flesta fall krävs läkarintyg och bakgrundsbeskrivning.

Anvisningar

För att en god man eller förvaltare skall kunna förordnas för någon, krävs att vissa i lagen (11 kap. Föräldrabalken) angivna förutsättningar är uppfyllda. En ansökan om god man/förvaltare måste därför innehålla vissa uppgifter och vissa handlingar skall bifogas.

Nedan lämnas en beskrivning av vilka förutsättningar som skall vara uppfyllda och vilka uppgifter och handlingar som ansökan måste innehålla. Det slutliga beslutet om att anordna god man eller förvaltare fattas av Tingsrätten.

God man (11 kap. 4 § Föräldrabalken)

Om en person till exempel inte klarar av att betala sina räkningar kan detta oftast lösas genom en fullmakt. Det är ett enkelt och smidigt förfarande. Om man på grund av sjukdom eller motsvarande inte längre kan skriva en fullmakt, eller inte har någon som man litar tillräckligt på, kan det bli aktuellt med ett godmanskap.

Lagen anger att om någon på grund av sjukdom, psykisk störning, försvagat hälsotillstånd eller liknande förhållande behöver hjälp med att bevaka sin rätt, förvalta sin egendom eller sörja för sin person skall rätten anordna en god man om det behövs.

För att en god man skall kunna förordnas, krävs att den person det gäller själv ansöker om god man eller samtycker till att god man förordnas. Om personen inte kan uttrycka sin mening så krävs ett läkarintyg, som visar att han/hon inte kan uttrycka sin åsikt.

Förvaltare (11 kap. 7 § Föräldrabalken)

I vissa fall räcker det inte med ett godmanskap för att hjälpa en person på ett tillfredsställande sätt. Om en person är ur stånd att vårda sig eller sin egendom kan rätten anordna en förvaltare. Genom att en förvaltare anordnas mister man hela eller delar av sin rättshandlingsförmåga. Ett förvalterskap är således en mycket genomgripande åtgärd och får därför endast tillsättas om det inte är tillräckligt att god man förordnas. Behovet av förvalterskap måste också strykas genom särskilt läkarintyg.

Vem kan ansöka om god man eller förvaltare?

Ansökan kan göras av

- den som har behov av god man eller förvaltare
- make/maka/sambo och närmaste släktingar
- Överförmyndarnämnden (ÖN)
- Tingsrätten (kan ta upp frågan om god man på eget initiativ)

Ansökan skall skickas till:

Överförmyndarnämnden
186 86 VALLENTUNA

Ansökan ska innehålla

- en begäran om att godmanskap/förvaltare ska anordnas samt en begäran om att god man ska förordnas
- en redogörelse för varför god man/ förvaltare ska förordnas, vilka skäl som finns för ett förordnande
- uppgifter om den ska få en god man/förvaltare (fullständigt namn, personnummer, adress, telefon)
- förslag på god man/förvaltare som sådan finns (ej obligatoriskt)
- uppgifter om eventuella närmare släktingar, deras namn, adress, telefon samt släktförhållande (bror, barn, föräldrar, etc.)
- uppgifter av den som gör ansökan, namn, adress, telefon, personnummer samt eventuellt släktskap.

Handlingar, som ska bifogas ansökan

- personbevis för den som skall ha god man/förvaltare, med uppgift om närmaste anhöriga
- läkarintyg, behövs alltid vid förvaltarskap och flesta fall vid godmanskap.
Den som skall ha god man själv gör ansökan eller samtycker till förordnandet krävs ej anhörigas samtycke. Läkarintyget skall utfärdas på Socialstyrelsens fastställda blanketter, 21 115 217 för godmanskap eller 21 115 209 för förvaltarskap
- social utredning som styrker behovet av god man/förvaltare, kan fås av kurator, hemvårdschef, biståndsbedömare eller föreståndare
- om förslag finns på god man/förvaltare skall det medföljas av ett åtagande och ett lämplighetsintyg. Det bör även framgå i vilken relation gode mannen/förvaltaren står i förhållande till huvudmannen (till exempel: bror, granne, utomstående)
- ett skriftligt samtycke från den det gäller (om det är möjligt) om det är någon annan, som står som sökande
- skriftligt samtycke från andra närstående i de fall sökanden är en make/maka/sambo eller släkting.

OBS! De uppgifter som lämnas i ansökan och i läkarintyget, angående omfattningen av godmanskapet/förvaltarskapet, måste överensstämma med varandra.

Handläggningen av ansökan är avgiftsfri

Om handlingarna inte är kompletta föreläggs den som sammanställt dem att inkomma med kompletteringar. När handlingarna är kompletta och ÖN bedömer att förutsättningarna för godmanskap/förvaltarskap föreligger, lämnas ansökan till Tingsrätten för beslut.

När Tingsrätten fattar sitt beslut utfärdar ÖN ett "Registerutdrag om Ställföreträderskap" som gäller som god man-/förvaltarbevis hos banker och myndigheter.

Vad innebär uppdraget som god man/förvaltare?

Uppdraget kan innefatta att

- bevaka huvudmannens rätt, till exempel i samband med arvskifte eller dylikt
- förvalta huvudmannens egendom, till exempel betala räkningar, placera kapital, ordna avbetalningsplaner för skulder. Uppdraget kan också begränsas till att avse en begränsad del av huvudmannens tillgångar, till exempel fastighet
- sörja för huvudmannens person, till exempel till att huvudmannen får en fungerande hemtjänst, social omvårdnad, bostadsbidrag eller kläder.

Omfattningen av uppdraget är naturligtvis helt beroende av huvudmannens behov och vilka tillgångar huvudmannen disponerar.

Överförmyndarnämndens (ÖN:s) kontroll

Som ett led i den kontroll som ÖN är skyldig att utöva skall gode mannen/förvaltaren, när uppdraget påbörjas, lämna en förteckning över huvudmannens samtliga tillgångar och skulder till ÖN. Varje år skall en årsräkning med uppgift om årets samtliga inkomster och utgifter, samt tillgångar och skulder vid periodens början och slut, inges till ÖN. När uppdraget är slutfört, till exempel när huvudmannen avlidit, skall en sluträkning inges.

Kravet på redovisning medför att gode mannen/förvaltaren löpande måste bokföra alla transaktioner som utförs för huvudmannen och spara alla verifikationer. Vissa mer omfattande åtgärder, som till exempel försäljning av fastighet eller avveckling av huvudmannens bostad, kräver särskilt godkännande av ÖN.

God man/förvaltare har rätt att erhålla ett skäligt arvode för sitt uppdrag

Beslut om arvode och ersättning för utgifter fattas alltid av överförmyndaren. ÖN bestämmer dessutom i vad mån arvode och ersättning för utgifter skall betalas med medel som tillhör den enskilde. Om inte särskilda skäl föranleder något annat, skall arvodet och ersättningen för utgifterna betalas med den enskildes medel i den mån hans/hennes beräknade inkomst under det år när uppdraget utförs eller hans eller hennes tillgångar under samma år överstiger två gånger basbeloppet enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring.

Förälder som är förmyndare har, om det finns särskilda skäl, rätt till arvode med anledning av förvaltningen av den omyndiges egendom. Föräldern har också rätt till ersättning för utgifter som har skäligen påkallats av förvaltningen.

Beslut om arvode och ersättning för utgifterna fattas av ÖN. Beloppet skall betalas med den omyndiges medel eller, om det gäller dödsboförvaltning, med dödsboets tillgångar.